

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra systémového inženýrství

Teze bakalářské práce

Hodnocení efektivity vybraných pracovišť OSSZ

Jana Špinlerová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Tato práce se zabývá hodnocením efektivity odborných agend deseti okresních správ sociálního zabezpečení podřízených regionálnímu pracovišti České správy sociálního zabezpečení v Plzni. V teoretické práci je představena okresní správa sociálního zabezpečení jako orgán veřejné správy a popsány činnosti jednotlivých agend. Dále je obecně popsána metoda datových obalů – DEA - Data Envelopment Analysis a v praktické části s její pomocí budou hodnoceny počty zaměstnanců na jednotlivých agendách na základě vstupních a výstupních ukazatelů. Dle příslušných vstupních a výstupních ukazatelů byly získány informace, jak by se měly neefektivní agendy okresní správy sociálního zabezpečení změnit, aby se staly efektivnější. Zdánlivá neefektivita nemusí zcela odrážet skutečnost, jelikož je nutné v úvahu brát různá specifika a další vstupující faktory, které budou zhodnoceny v závěru.

Klíčová slova

Efektivita, výkonnost úřadu, DEA – Data Envelopment Analysis, metoda datových obalů, Okresní správa sociálního zabezpečení, technická efektivita, peer jednotka, efektivní jednotka, váhy vstupů a výstupů

1 ÚVOD

Česká správa sociálního zabezpečení významně ovlivňuje každého občana v průběhu celého života. Politická reprezentace i občané tak vyvíjí neustálý tlak na její efektivní činnost a zlepšování služeb. Jelikož veřejný sektor nelze vždy hodnotit z pohledu konkurenceschopnosti a míry dosahovaného zisku, jak je tomu v soukromém sektoru, je nutné se zaměřit na jeho hodnocení z jiného pohledu, tedy na strukturu, organizaci a vazby, ale i podle působení veřejných institucí navenek, jejich celkový vliv na společnost. Dlouhodobým cílem veřejné správy je snaha o efektivnější využívání finančních prostředků státního rozpočtu, kde stejně jako v soukromém sektoru jde hlavně o racionálnější využívání vynaložených nákladů na jejich provoz. Efektivnost veřejné správy je významně ovlivňována právními normami, které se k ní vztahují. Současně je však i snaha o odbornou způsobilost úředníků, kteří si stále průběžně zvyšují svou kvalifikaci k výkonu činnosti.

2 CÍL A METODIKA PRÁCE

Hlavním cílem práce je názorně prověřit a zhodnotit efektivitu vybraných odborných oddělení deseti okresních správ sociálního zabezpečení v Plzeňském a Karlovarském kraji z hlediska počtu zaměstnanců, kteří vykonávají činnost na těchto odděleních. Dílčím cílem pak identifikovat okresní správy, které jsou z tohoto hlediska efektivní a relativně neefektivní. Dalším dílčím cílem této práce je prokázat, zda při použití metody datových obalů je plněn strategický cíl České správy sociálního zabezpečení v záměru racionalizace výkonu veřejné služby.

V části teoretická východiska je pro účely této práce stručně definována funkce a kompetence České správy sociálního zabezpečení v oblasti sociálního zabezpečení a vyplývající přenesené působnosti a povinnosti okresních správ sociálního zabezpečení včetně historie vzniku úřadu. Dále je za pomoci použitých zdrojů stručně popsána metoda datových obalů DEA, jež bude použita pro hodnocení jednotlivých oddělení, které bude provedeno modely CCR.

V praktické části je nastíněna řešená problematika a jsou zde uvedeny další podstatné informace k výchozím podmínkám pro analýzu. Údaje pro stanovení vstupních ukazatelů pro analýzu byly získány nejen od České správy sociálního zabezpečení pracoviště Plzeň, ale i od Českého statistického úřadu a Úřadu práce České republiky a v právních normách. Je zde zdůvodněno, proč bylo přistoupeno k řešení metodou datových obalů, respektive proč bylo přistoupeno k modelům CCR, které předpokládají konstantní výnosy z rozsahu. Řešení bude provedeno za pomoci programu EMS (Efficiency Measurement System) a výsledky budou transformovány na skutečné hodnoty. Pro neefektivní oddělení budou odečteny peer jednotky, včetně virtuálních jednotek.

3 VÝSLEDKY

U daných modelů bylo zjištěno, že efektivita na základě vstupních kritérií na většině zkoumaných oddělení okresních správ sociálního zabezpečení je na velmi vysoké úrovni a sledovaná oddělení se pohybují v rozmezí 86 – 156%. Pouze u pěti z šedesáti posuzovaných oddělení se stanovuje na úrovni 67 – 84%. Nejnižší technická efektivita byla vypočtena na oddělení vymáhání pojistného a provádění exekučních srážek na Okresní správě sociálního zabezpečení Plzeň - sever, naopak nejvyšší technickou efektivitu

Lze nalézt na stejném oddělení Okresní správy sociálního zabezpečení Sokolov. Nejvyšší průměrnou technickou efektivitu je možné sledovat u Okresní správy sociálního zabezpečení Sokolov, kde je dosaženo průměrné technické efektivity až 110,4%, Okresní správa sociálního zabezpečení Plzeň - město následuje se 107,94%. Hodnocení těchto dvou správ je možné jako super efektivní, jelikož ty výrazně překračují hranice sta procent. Okresní správa sociálního zabezpečení Plzeň - sever dosahuje průměrné technické efektivity oddělení 89,27%, jenž nemá žádné relativně efektivní oddělení. Pokud bude efektivita převedena na okresní správy jako celek, kde se průměrná hodnota technické efektivity pohybuje v rozmezí 89,3% – 110,4%, lze konstatovat, že strategický cíl České správy sociálního zabezpečení být úřadem se stabilním výkonem agend a zvyšováním efektivity, je naplňována.

4 ZÁVĚR

V této práci bylo za pomoci použití metody datových obalů prokázáno, že lze hodnotit efektivitu i u takové produkční jednotky jako je Okresní správa sociálního zabezpečení. Bylo ukázáno, že lze provést hodnocení úřadu jako celku, ale i jeho částí, kde jsou začleněny i faktory z pozice okresní správy neovlivnitelné. Tyto faktory je však nutno použít pro reálnou představu o stavu systému s velmi různorodými vstupy a výstupy. V případě, že by nebylo zohledňováno členění na nejnižší jednotky úřadu, ale pouze zohledněn celkový stav, mohlo by navrhované snížení zaměstnanců ohrozit chod úřad či vzájemnou zastupitelnost na jednotlivých odděleních. Je tedy opodstatněné tvrzení, že je lépe volit větší počet zaměstnanců na úkor efektivnosti, aby bylo zajištěno plnohodnotné poskytování služeb občanům a dalším subjektům. Jednotlivé sestavené modely jsou přínosem. Jsou schopny ukázat rezervy v činnosti jednotlivých oddělení, které je možné využít ve prospěch nezkoumaných pracovních úkolů daného oddělení nebo i převzetím některých dílčích činností z ostatních oddělení. I když se jistě objevují určité rezervy v počtu zaměstnanců, bez dalšího podrobného posouzení s přihlédnutím k dalším faktorům není možné navrhnout opatření, aby byly celkové počty zaměstnanců v rámci kraje upravovány. Na dosažené výsledky nebylo pohlíženo pouze z optimálního řešení, a proto lze i nepřipustit při zjištěné mírné neefektivně žádná doporučená opatření ke snížení počtu zaměstnanců. Nejvhodnější variantou se tedy jeví zachování stávajícího stavu zaměstnanců s ohledem na současný stav ekonomiky, kdy vlivem jejího růstu dochází k vyšší

zaměstnanosti a ochotě osob samostatně výdělečně činných provozovat činnost. I přesto v následujícím roce došlo u některých okresních správ ke snížení počtu zaměstnanců na některých okresních správách i z důvodu přípravy na nový zákon o státní službě, což již u tak vysoké efektivity úřadů došlo ještě k jejímu navýšení. Modely výstupově orientované jsou analyzovány vzhledem k praktickému nástínu zpracovávaných činností zaměstnanců na okresních správách a vytvoření ucelené představy o zpracovávané metodě datových obalů. Jak již bylo řečeno, okresní správa nemá možnost ovlivnit kromě počtu referentů další vstupní i výstupní ukazatele, protože ty jsou odvíjeny od demografických, ekonomických a sociálních podmínek daného regionu, ale i stavu ekonomiky v zemi. V době hospodářské recese se snižují počty zaměstnanců i plátců, naopak v době hospodářského růstu se tyto ukazatele naopak zvyšují. Opačně je možné usuzovat o počtech subjektů se závazkem vůči správě, kdy v době recese bude počet subjektů růst. Hodnoty výstupů mají však význam pro hlubší analýzu procesů, které okresní správy sociálního zabezpečení provádějí. Například lze analyzovat časovou náročnost posuzování jednotlivých žádostí klientů, složitost jednotlivých činností, tedy provést rozbor činností komplexně. Závěrem lze konstatovat, že rozhodování o efektivnosti okresních správ sociálního zabezpečení metodou DEA bylo použito vhodně a splněny cíle této práce.

5 SEZNAM VYBRANÝCH ZDROJŮ

- BROŽOVÁ, Helena; HOUŠKA, Milan; ŠUBRT, Tomáš. *Modely pro vícekriteriální rozhodování*. Praha: ČZU v Praze, 2009. 178 s. ISBN 978-80-213-1019-3
- FIALA, Petr. *Modely a metody rozhodování*. 2. přep. vydání. Praha: Oeconomica, 2008. 291 s. ISBN 978-80-245-1345-4
- JABLONSKÝ, Josef; DLOUHÝ, Martin. *Modely hodnocení efektivnosti produkčních jednotek*. 1. Vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. 183 s. ISBN 978-80-8641-949-7
- JABLONSKÝ, Josef. *Operační výzkum: kvantitativní metody pro ekonomické rozhodování*. Praha: Professional Publishing, 2007. 323 s. ISBN 978-80-8694-644-3
- SCHEEL, Holger. *EMS: Efficiency Measurement System: User's Manual*. Version 1.03. Německo, Dortmund, 1998. p. 12. (PDF) ISBN 2000-08-15. Dostupné z: www.holger-scheel.de/ems/ems.pdf
- ŠUBRT, Tomáš et al. *Ekonomicko-matematické metody*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 351 s. ISBN 978-80-7380-345-2